

مرلوط سیلابی لچک ء موافقت پروجیکٹ (IFRAP)

گندارواہ ٹاؤن ناچپ ء راست سمت ء سیلابی حفاظتی بند نا بحالی

(Package-VI)

انتظامی خلاصہ

1۔ پروجیکٹ نا پس منظر

بلوچستان پاکستان نا رقبہ نا حساب ء سب سے گران صوبہ انت، ولے آبی کمی ء موسمیاتی تبدیلی نا اثرات ء ملک نا زیات متاثرہ علاقہ آنی دیم ء شمار بیت۔ کمزور آبپاشی بنیادی ڈھانچہ، خشک موسم ء دور دراز دیسی آبادیانی سبب ء صوبہ خشک سالی ء سیلاب دونوں نا خطرہ ء روبرو انت۔ 2022 نا تباہ کن مون سون سیلاباں ڈیم، آبپاشی نظام ء سیلابی تحفظ نا بنیادی ڈھانچہ ء گران نقصان رستنت، روزگار متاثر کرت، فصل تباہ کرت ء دیسی آبادیانی حفاظت ء خطرہ پیدا کرت۔

ای صورت حال نا رد عمل ء حکومت پاکستان عالمی بینک نا مالی معاونت ء مملوط سیلابی لچک ء موافقت پروجیکٹ (IFRAP) شروع کرت۔ ای پروجیکٹ بلوچستان ء 2022 نا سیلاب پس بازسازی، لچک نا زیادتی ء ذریعہ معاش نا تنوع نا وسیع تر پروگرام نا حصہ انت۔ IFRAP نا مقصد صوبہ نا آب ء سیلابی انتظامی نظام نا بحالی ء مضبوطی، زرعی پیداوار نا اضافہ، ء بنیادی ڈھانچہ نا منصوبہ بندی ء نفاذ ء موسمیاتی لچک شامل کرگ انت۔

ابتدائی طور ء IFRAP-PC ء 55 ذیلی پروجیکٹ شامل انت۔ ابتدائی سروے ء بیت (20) ذیلی پروجیکٹ عالمی بینک نا Project Appraisal Document

(PAD) ء دیگر انتخابی معیار ء پورا نہ انت، لہذا ایشا پروجیکٹ ء گون خارج کرگ انت، ء باقی سی وین (35) ذیلی پروجیکٹ تفصیلی ڈیزائن نا خاطر منتخب کرگ انت۔

ای سی وین (35) منتخب ذیلی پروجیکٹ بلوچستان نا 19 ضلعانی اندر واقع انت، جن ء آواران، لسبیلہ، حب، نصیرآباد، جعفرآباد، صحبت پور، جھل لکسی، ہرنائی، موسیٰ خیل، سبی، کچھی، قلعہ سیف اللہ، پشین، زیارت، قلات، مستونگ، خاران، نوشکی ء واشک شامل انت۔ پورٹ فولیو ء 11 ڈیم/ذخیرہ آب ڈھانچہ، 11 دائمی/سیلابی آبپاشی اسکیم ء 13 سیلابی تحفظ ڈھانچہ شامل انت، کہ انانی تیرہ پیکیج ء تقسیم کرگ انت۔ ضلع جھل لکسی ء گندارواہ ٹاؤن ناچپ ء راست سمت ء سیلابی حفاظتی بند نا بحالی IFRAP-PC نا ایک ذیلی پروجیکٹ انت، کہ اسے نا مقصد مقامی آبادی ء زرعی اراضی ء بار بار نا سیلابی واقعات ء گون محفوظ داشتگ انت۔

گندارواہ ٹاؤن نا سیلابی حفاظتی بند نا بحالی نا مقام تقریباً $28^{\circ}57.15'N$ ء $67^{\circ}47.13'E$ واقع انت، کہ گندارواہ مرکزی شہر، سید فاروق، صدرین محلہ، درگاہ ٹاؤن ء گرد و پیش نا دیسی آبادیانی نزدیک انت۔ مجوزہ کاراں موجودہ سیلابی حفاظتی بند نا بحالی/مضبوطی، منظور شدہ حدود نا اندر سائٹ کلیرنس، کھدائی ء مٹی بھرائی، تہہ وار کمپیکشن، بند نا بالا ء سائڈ سلوپانی ڈریسنگ، UV-stabilized polypropylene geotextile، پتھر نا پیکنگ، toe ء گون gabion/apron تحفظ، erosion/scour تحفظ ء عارضی کاری علاقہ آنی بحالی شامل انت۔ درج شدہ ڈیزائن پیرامیٹرائی اندر تقریباً 8,136 مربع کلومیٹر catchment area، 2H:1V side slopes میٹر crest width ء 3.20 میٹر scour depth شامل انت، کہ حتی منظور شدہ انجینئرنگ ڈرائنگ ء specifications نا تابع ہو سنت۔

پروجیکٹ نا اہم مقصد

- زرعی اراضی ء انسانی آبادی ء آئندہ سیلابی خطرہ ء گون محفوظ داشتگ۔
 - مضبوط سیلابی حفاظتی بنیادی ڈھانچہ نا ذریعہ ء موسمیاتی لچک نا زیادتی کرگ۔
 - زمین نا پائیدار استعمال ء زرعی پیداوار ء فروغ دیگ۔
 - ضلع جھل لکسی ء سیلاب متاثرہ آبادیانی سماجی ء اقتصادی بحالی ء سیلابی لچک ء مدد دیگ۔
- تمام مجوزہ تعمیراتی کار پیلے ء متاثرہ علاقہ آنی حد ء محدود ہو سنت ء پروجیکٹ کسے محفوظ علاقہ، دلی خطہ یا ماحولیاتی حساس مقام ء گون نکر نہ کنت۔

2۔ ماحولیاتی ء سماجی انتظامی منصوبہ (ESMP) نا مقصد

ماحولیاتی ء سماجی انتظامی منصوبہ (ESMP) عالمی بینک نا Environmental and Social Framework (ESF)، Environmental and Social Commitment Plan (ESCP) ء متعلقہ قومی ء صوبائی ماحولیاتی قانونانی مطابق تیار کرتا انت۔ ESMP پروجیکٹ نا منصوبہ بندی، تعمیر ء عملی مرحلہ ء ممکنہ ماحولیاتی ء سماجی خطرہ آتی شناخت، تدارک ء نگرانی نا خاطر یک عملی فریم ورک فراہم کنت۔

• 1۔ ماحولیاتی ء سماجی اثرات نا مؤثر انتظام ء تدارک یقینی کرگ۔

• 2۔ عالمی بینک نا Environmental & Social Standards (ESS 1 تا 10) نا پابندی ء فروغ دیگ۔

• 3۔ کارکن ء نزدیک آبادیانی پیشہ ورانہ صحت، حفاظت ء بہبود نا بہتری کرگ۔

• 4۔ مؤثر مشاورت ء شمولیت ازالہ نظام نا ذریعہ ء متعلقہ فریقانی شرکت ء شفافیت برقرار داشتگ۔

• 5۔ سیلابی حفاظتی بنیادی ڈھانچہ نا طویل مدتی پائیداری، موسمیاتی لچک ء کمیونٹی حفاظت یقینی کرگ۔

ESMP مینڈر ء معاہداتی دستاویزانی حصہ ہوہیت تاکہ تعمیراتی ٹھیکیدار (CC) ء تعمیراتی نگرانی مشیر (CSC) ماحولیاتی ء سماجی پابندیانی تقاضہ ء اپنے ذمہ داریانی اندر مکمل طور ء شامل کنت۔

3۔ قانونی ء پالیسی فریم ورک

ESMP زیر نا قانون، پالیسی، معیار ء رہنما اصولانی روشنی ء تیار کرتا انت:

• عالمی بینک نا Environmental and Social Standards (ESS 1 تا 10)، جن ء خطرہ انتظام، محنت ء کام نا حالات، آلودگی نا روک تھام، کمیونٹی صحت ء حفاظت، حیاتیاتی تنوع ء متعلقہ فریقانی شمولیت شامل انت۔

• IFC ء World Bank Group نا Occupational Health and Safety Guidelines۔

• Pakistan Environmental Protection Act, 1997 ء Balochistan Environmental Protection Act, 2012۔

• National Environmental Policy, 2005، National Conservation Strategy، Pakistan Climate Change Act, 2017

ء National Disaster Management Act, 2010۔

• حیاتیاتی تنوع، موسمیاتی تبدیلی، محنت معیار ء ثقافتی ورثہ نا متعلقہ بین الاقوامی معاہدات جن ء پاکستان فریق انت۔

4۔ ماحولیاتی ء سماجی بنیادی صورتحال

گندواہ ناؤن نا سیلابی حفاظتی بند نا بحالی نا علاقہ مولا/کچھی میدان نا floodplain ء واقع انت، جہاں نیم خشک موسم، کم نباتاتی احاطہ، دریائی رسوبات، ء پہاڑی نالہ آتی ء موسمی drainage channels ء وقت بہ وقت اچانک سیلاب آہت۔ زیر زمین آب محدود انت ء ایش نا معیار مختلف انت، ء گرو ویش نا آبادیان زیادہ تر زراعت، مالداری ء مقامی خدمتانی سر ء انحصار کنت۔ منظور شدہ کاری footprint نا اندر کسے محفوظ ماحولیاتی مسکن، ٹوہیفائیڈ جنگل، دلدلی علاقہ یا اہم ثقافتی ورثہ شناخت نہ ہوتا انت۔ سماجی ء اقتصادی لحاظ ء مقامی آبادیان چھوٹ، دیہی ء معاشی طور ء کمزور انت۔ پروجیکٹ نا نفاذ ء قلیل مدتی روزگار نا موقع، بہتر سیلابی تحفظ ء مقامی باشندگان ذریعہ معاش نا حفاظت ء زیادتی متوقع انت۔

5۔ اثرات نا جائزہ ء تدارکی اقدام

تعمیراتی ۽ عملی مرحلہ ۽ ممکنہ ماحولیاتی ۽ سماجی اثرات شناخت کرکے انتہت، جن ۽ ایٹش شامل انت:

• تعمیراتی مشینری ۽ عارضی گروڈغبار، شور ۽ فضائی اخراج۔

• تعمیراتی فضلہ ۽ کھدائی ۽ ٹنگل اضافی مواد نا تلفی۔

• کارکن ۽ مقامی آبادی نا صحت ۽ حفاظت نا خطرہ۔

• تعمیراتی مواد نا نقل و حمل ۽ عارضی ٹریفک خلل۔

ذیلی پروجیکٹ نا خاطر downstream adjacent area سیلابی خطرہ آتی واضح طور ۽ جائزہ گپٹنگ انت۔ اگرچہ گندراواہ FPB نا بحالی نا مقصد سیلابی خطرہ ۽ کم کرکے انت، پلے
overtopping, piping, settlement, toe scour, slope erosion، موسمی drainage path نا بندش، ناقص compaction یا
localized breach نا صورت ۽، آگاں مناسب انتظام نہ بیت، نزدیک آبادی ۽ زرعی اراضی ۽ سیلاب، ponding, erosion, sediment deposition یا
رسائی نا رکاوٹ نا خطرہ زیادہ بیت۔

ذیلی پروجیکٹ نا مخصوص سماجی خطرہ آتی اندر کھیت، گھر، بازار، اسکول، مسجد ۽ چراگاہاں رسائی ۽ غیر رسمی crossing ۽ عارضی خلل، ۽ upstream/downstream زمین دار
drainage/flood-flow استعمال کوکافی درمیان ممکنہ تنازع شامل انت، خاص طور ۽ آگاں عارضی تعمیراتی انتظامات ۽ بہاؤ نا رکاوٹ یا رخ بدلی سمجنگ بیت۔
پروجیکٹ نا خاطر مستقل نقل مکانی یا اراضی نا حصول نا ضرورت نہ بیت۔

اہم تدارکی اقدام ایٹش انت:

• ٹھیکیدار نا Environmental and Social Management Plan (CESMP) نا نفاذ، جن ۽ فضلہ، ٹریفک، صحت ۽ حفاظت ۽ بہنگامی حالت نا-site
specific management plans شامل ہوہنت۔

• Personal Protective Equipment (PPEs)، ابتدائی طبی مدد ۽ حفاظتی تربیت نا فراہمی۔

• تعمیراتی فضلہ ۽ مجاز ادارہ آتی ذریعہ ۽ مقررہ مقام ۽ محفوظ طریقہ ۽ تلف کرکے۔

• تعمیراتی کار مکمل ہوگ پساں متاثرہ سطحی بحالی۔

• ماحولیاتی ۽ سماجی معاملہ آتی مسلسل نگرانی ۽ رپورٹنگ۔

• متعلقہ فریقانی فعال شمولیت ۽ کارکن ۽ مقامی آبادی نا خاطر مڈثر Grievance Redress Mechanism (GRM) نا قیام۔

بند نا OHS, CHS, access, GRM, stability, drainage continuity, sediment/spoil handling, borrow areas، ہوا، شور،

security ۽ water/drainage complaints نا خاطر baseline, target/compliance standard, unit, frequency

responsibility گوں quantitative monitoring indicators استعمال کرکے بنت۔

جہاں آلودگی نا شبہ بیت یا excavated silt/spoil یا borrow material ۽ بند نا کاراں دوبارہ کارمرز کرکے نا تجویز بیت، اودا reuse، sediment testing ۽

disposal نا باقاعدہ protocol نافذ کرکے بیت۔

مقامی آبادی نا محفوظ رسائی برقرار داشتنگ نا خاطر موجودہ crossing/track نا mapping، عارضی crossing یا alternative route نا فراہمی، پیشگی عوامی اطلاع ۽ ہر

وقت emergency access یقینی کرکے بیت۔

6۔ ادارہ جاتی انتظام

ماحولیاتی ۽ سماجی انتظام Irrigation Department، Government of Balochistan تحت Project Implementation Unit (PIU) ۽ سماجی انتظام ذریعہ ۽ مربوط بیت، ۽ عالمی بینک نگرانی کنت۔ تعمیراتی مہیکیدار موقع ۽ ESMP ۽ نافذ کنت، Construction Supervision Consultants (CSC) ۽ اش ۽ نگرانی کنت ۽ PIU وقت بہ وقت آؤٹ کنت۔

ESMP ناؤثر نفاذ نا خاطر پروجیکٹ عملہ نا استعداد نا زیادتی، تربیت ۽ آگاہی پروگرام کرتگ بنت۔ پابندی ۽ رپورٹنگ نا نگرانی نا خاطر مخصوص Environmental and Social Specialist Team تعینات کرتگ انت۔

7۔ شکایت ازالہ نظام (GRM)

پروجیکٹ نا تمام دور ۽ کارکن ۽ مقامی آبادی نا تحفظات ۽ شکایتی ازالہ نا خاطر یک شفاف ۽ آسان رسائی والا Grievance Redress Mechanism فعال بہیت۔ GRM ۽ Public Complaint Cell، پروجیکٹ مقام ۽ PIU سطح ۽ Grievance Redress Committee (GRC)، ۽ شکایت نا وصولی، جانچ ۽ حل نا خاطر واضح مدت ۽ طریقہ کار شامل بہیت۔

8۔ ماحولیاتی ۽ سماجی انتظامی بجٹ

ESMP ۽ ماحولیاتی ۽ سماجی انتظام نا خاطر مختص بجٹ شامل انت، جن ۽ تدارکی اقدام، نگرانی، استعداد نا زیادتی، آگاہی پروگرام ۽ ہنگامی اقداماتی خرچ شامل انت۔ پائیدار ۽ ضابطہ مطابق نفاذ یقینی کرگ نا خاطر ESMP نا لاگت پروجیکٹ نا مجموعی بجٹ ۽ شامل کرتگ بیت۔

9۔ نتیجہ

گندراواہ ناؤن ناچپ ۽ راست سمت ۽ سیلابی حفاظتی بند نا بحالی ضلع جھل گلسی ۽ سیلابی لچک ۽ زیاد کرگ ۽ کمزور مقامی آبادی ۽ تحفظ دیگ نا خاطر یک اہم مداخلت انت۔ ESMP نا نفاذ ۽ ماحولیاتی، سماجی ۽ پیشہ ورانہ خطرہ کمترین حد ۽ رسک ۽ مدد بیت ۽ تعمیراتی ۽ عملی سرگرمیاں محفوظ، پائیدار ۽ سماجی طور ۽ جامع طریقہ ۽ انجام دیگ بنت۔ ماحولیاتی حفاظتی اقدام، متعلقہ فریقانی شمولیت ۽ موسمیاتی لچک دار ڈیزائن ۽ یکجا کرگ ۽، پروجیکٹ آفات نا خطرہ ۽ کم کرگ، ذریعہ معاش نا بحالی، ۽ بلوچستان ۽ Integrated Flood Resilience and Adaptation Project (IFRAP) نا وسیع تر لچک سازی مقصدانی حصول ۽ نمایاں مدد کنت۔